

Recenze

Zdeněk Jičínský, *Československý parlament v polistopadovém vývoji*, NADAS-AGH s.r.o., Praha 1993.

Práce Zdeňka Jičínského zahrnuje poměrně krátké, ale nesmírně závažné období našeho parlamentarismu - od 17. listopadu 1989 do 8. června 1990. Je to období základních revolučních přeměn, ve kterém se do značné míry rozhodovalo o úspěšnosti či neúspěšnosti našeho přechodu k demokracii, období, kdy zároveň všechna rozhodnutí předznamenávala budoucí problémy a způsoby jejich řešení.

Autor byl přímým svědkem celé řady politických jednání jak v rámci OF, tak diskusí a přijímání zákonů v parlamentu. Jeho práce přináší také vlastní svědectví, nikoli v podobě memoárů (jak sám uvádí, v žádném případě nechtěl psát paměti a ani se na ně v oné době nepřipravoval), ale zejména ve schopnosti postihnout určitou atmosféru doby - obavy, naděje i iluze, jež se zpětně mohou zdát naivní, ale bez toho, že bychom je znali, těžko můžeme vysvětlit některé přístupy k řešení problémů. Jádro jeho práce je ovšem především v politologickém rozboru konkrétních otázek.

Studii lze rozčlenit do dvou základních bloků. První se zabývá obecnějšími charakteristikami změn a podmí-

nek, v nichž parlament pracoval, druhá pak rozbořem konkrétních jednání v parlamentu a přijímání zákonů. Toto členění má nesporně svou logiku a umožňuje hlubší pochopení činnosti parlamentu v tomto období.

Zdeněk Jičínský uvádí čtenáře do problematiky rozbořem mezinárodních a historických souvislostí. Zde především zasluhuje pozornost pasáž, týkající se významu boje o interpretaci minulosti. Nejen v tomto prvním revolučním období měl spor o minulost výraznou politickou váhu a často nahrazoval jakýkoli jiný druh politické argumentace.

Také následující kapitola *Ústavní způsob provádění změn* se dotýká nesmírně závažné otázky, která tehdy byla nastolena - tj. právní kontinuity či diskontinuity. Rozhodnutí o právní kontinuitě, tj. postupné změně systému modifikací staré ústavy, nesporně umožnilo transformaci společnosti směrem k demokracii a právnímu státu, i když pokušení podceňovat právní stát bylo tehdy (a do určité míry i nyní) velmi silné. Autor k tomu sám uvádí: "*Změna takové složité, vertikálně i horizontálně vysoce organizované společnosti, pokud*

se má uskutečnit způsobem, který neohrozí její základní funkce, nezpůsobí její zhroucení a s ním spojený chaos, musí mít pravidla pro tuto transformaci, která jsou také - aspoň v převažující míře - respektována ze strany moci i společnosti. Jsou to pravidla právní, obsažená v zákonech a v dalších právních předpisech, jejichž základem, svorníkem, je ústava jako základní zákon státu"(str.23).

V dalších kapitolách je věnována pozornost jednáním mezi státní mocí a opozicí, ústavním změnám v prvním období do konce roku 1989, sestavení vlády, rekonstrukci parlamentu a volbě prezidenta republiky. I když ve velmi stručné podobě se autor také dotkl nesmírně důležité otázky a to vztahů mezi nejvyššími státními orgány. Toto je oblast, které doposud u nás při řešení otázek transformace nebyla věnována žádná pozornost a její hlubší zkoumání by nesporně objasnilo celou řadu nových souvislostí. Autor se této otázky dotýká nejen v obecné rovině, ale také se k ní vrací a dokumentuje tyto vztahy při rozboru konkrétních situací (např. první projev prezidenta republiky v parlamentě).

V druhé polovině své práce Zdeněk Jičínský rozebírá konkrétní legislativní činnost parlamentu. Zaměřil se na otázky změny názvu státu a státního znaku, lidských a občanských práv, značnou pozornost věnoval otázce transformace armády a bezpečnosti (včetně dobového sporu Sacher - Lis). Dále je analyzována legislativní činnost v oblasti školství a vědy, hospodářská a sociální politika a rozbor uzavírá

stručné hodnocení zahraniční politiky parlamentu.

Ke studii jsou připojeny i některé dobové dokumenty: Programové zásady OF, Požadavky OF a VPN při jmenování nové vlády a Stanovisko OF k vysídlení Němců z Československa. Na závěr uvedený jmenný rejstřík umožňuje lepší orientaci při studiu jednotlivých problémů.

Práce Zdeňka Jičínského nesporně znamená přínos pro další zkoumání tohoto závažného období našich dějin. Jedná se fakticky o první komplexnější interpretaci tohoto tématu, v mnohém (i díky možnému rozsahu) spíše upozorňuje a nastiňuje problémy, než-li si dělá ambice na jejich definitivní řešení. Tato studie tedy představuje určitý úvod do dané problematiky, k němuž se budou badatelé nesporně často vracet. Nejen proto, že autor byl přímým svědkem mnoha jednání, ale i proto, že v jeho práci vystupují a jednají konkrétní lidé (z významných osobností té doby mi zde chybí pouze jakákoli zmínka o Janu Urbanovi), to znamená, že historie ztrácí onen odlišitý charakter, tak typický pro práce z nedávného období.

Studie je určena nejen odborné veřejnosti, ale díky svému jazyku i stylu je schopna oslovit i širší veřejnost. Nesporně ji lze vhodně využít i při výuce politologie, jak v kurzech českého (československého) politického systému, tak v kurzech zabývajících se přechody k demokracii.

Vladimira Dvořáková

Zdenka Polívková, *Prezident v posttotalitním státě*,

Spolek čs. právníků Všehrd, Praha 1994.

Práce o postavení prezidenta v posttotalitních systémech je svým charakterem určena především jako informační příručka pro studenty oboru práva. Přesto je zřejmé, že snahou autorky bylo poskytnout i širšímu okruhu zájemců o danou problematiku dostatek informací o jednom ze základních prvků politického systému a jeho proměnách provádějících transformaci zemí bývalého sovětského bloku, tedy o ústavním postavení prezidenta.

Vedle údajů týkajících se československého, respektive českého právního postavení prezidenta se zde mohou zájemci o danou problematiku seznámit i se základními údaji týkajícími se situace v Polsku a Rusku. Jako doplněk a odrazový můstek pro poznání rozsahu a hloubky systémové proměny v těchto zemích zvolila autorka srovnání se systémem NSR, Francie a USA. Na základě údajů o ústavních pravomocích, jejich omezeních a základních funkcích hlavy státu v těchto modelových západních zemích dospívá k závěru, že všechny tři postkomunistické země zvolily cestu neamerickou, tedy aplikaci ústavního modelu německého (parlamentního) či francouzského (tam, kde se projevuje tendence k určitému posílení postavení prezidenta).

Metodologický postup, který Zdenka Polívková již v úvodu proklamuje jako základní hledisko přístupu ke zvolenému tématu, je systémové, nikoli historické srovnání zvolených příkladů.

Autorka jeho využití však do značné míry omezuje, a to především na základní členění práce do jednotlivých kapitol. Tyto logické celky jsou věnovány vymezení těch rysů, které pokládá za podstatné pro určení změn v charakteru politického systému: vedle tradičních práv hlavy státu (tj. práva zastupovat stát v mezinárodních vztazích, stát v čele branné moci a udělovat milost) se Zdenka Polívková podrobněji věnuje roli a charakteru politických projevů prezidenta, vytyčuje meze jeho pravomocí spojené s ústavní odpovědností respektive neodpovědností, a v samostatných kapitolkách nabízí čtenáři i základní informace o vztahu prezidenta k vládě, zákonodárnému sboru a politickým stranám. Dvě úvodní kapitoly jsou věnovány vymezení specifík postavení prezidenta v posttotalitním státě a problému individuální a kolektivní hlavy státu; závěrečná pak formálnímu i faktickému postavení prezidentových poradců.

Vnitřní struktura jednotlivých kapitol však již systémovou logiku v mnohém postrádá. Text působí mnohdy značně chaoticky, na některých místech se zdá, že se Zdenka Polívkové dost obtížně dařilo vyrovnat se s udržením obsahové kompaktnosti jednotlivých odstavců. Nesporná snaha po jednoznačnosti ve vyjádření a zdůraznění základních problémů vede na některých místech textu až k tomu, že se stává stylisticky neobratný a nezřídka brání po-

rozumění. Jako příklad nepříliš obratné stylistiky lze uvést hned jednu z úvodních vět práce, v níž se praví: "Po pádu totalitního režimu přišli noví prezidenti. Prezidenti byli v čele států, než je postihl totalitní režim, i ve státech, kde totalitní režim zanikl před dlouhými roky nebo ani nevznikl." (s. 6) Bohužel o nic více srozumitelné není ani tvrzení, že "vzhledem k tomu, že prezidenti existovali a jejich postavení bylo v ústavách upraveno před, za i vedle existence totalitního systému..." (s. 6).

Stylistická neobratnost však na některých místech může čtenáře, který se s danou problematikou seznamuje teprve prostřednictvím této práce, vést až k mylným závěrům. Například tvrzení, že "francouzský ústavní vývoj po druhé světové válce se dělí na období podle projevů de Gaulla" (s. 38) je poněkud zavádějící a žádá si po čtenáři, aby ho nejprve dešifroval. Stejně tak v textu mnohdy chybí zdůraznění přechodu od jednoho příkladu ke druhému, takže čtenář teprve po přečtení několika následujících vět zjišťuje, že se ocitá v jiných zeměpisných souřadnicích. Jindy zase naopak vede snaha po zjednoduše-

ní textu k větám, jejichž obsah se jeví na první pohled až banální. Jako příklad mohou sloužit věty typu: "Obvykle mají státy v čele hlavu státu." (s. 6) "V politickém životě hrála a hraje významnou roli hlava státu." (s. 8)

Na prospěch textu bohužel není ani skutečnost, že v něm nejsou sjednoceny grafické formy takových výrazů, jako reprezentace, prezident (psáno střídavě se s a z) apod.

Práce Zdenky Polívkové není bohužel ani žádným výrazným přínosem v oblasti metodologické. Jedná se v prvé řadě o kompilaci, někdy více, někdy méně zdařilou, která bohužel navíc nepřináší ani žádné nové faktografické poznatky. Je tedy svým zpracováním přednostně určena nepřilíš odborně vzdělanému čtenáři. Přes četné výtky, které bylo nutné uvést, však lze práci pokládat za takový typ příručky, který studentům může nabídnout některé potřebné základní informace o daném tématu. Pokud by však některý z nich pocítil potřebu zabývat se postavením prezidenta poněkud hlouběji, asi ani on nebude tuto práci vyhledávat.

Blanka Říchová

Vladimíra Dvořáková, Jiří Kunc, O přechodech k demokracii, SLON, Praha 1994.

Autoři nazvali svoji knihu *O přechodech k demokracii* a k chvále této podnětné práce je třeba přičíst fakt, že názvu knihy odpovídá i její obsah. Seznamují čtenáře s řadou názorů a teo-

rií, které na mnoha místech doprovázejí příklady z historie přechodů od nedemokratických režimů k demokratickým. Jako nosné a východiskové jsou zde prezentovány teorie revoluce, společenské

změny, teorie modernizace, teorie obecného zaměření na otázky spojené s tvorbou demokratických režimů aj. Příklady i řada závěrů svědčí rovněž o významné orientaci autorů překonávat v politologii dlouhodobě tradované hledisko "evropocentrismu".

Již první kapitola uvádí čtenáře do problematiky koncepcí demokracie, které vznikaly od konce čtyřicátých let a které zachycují tendenci směřující od studia ekonomických a sociálních předpokladů existence demokracie až k analýze chování politických elit, politických strategií apod. Autoři zde zmapovali řadu poznatků i o vývoji politologie, zejména komparativní. Za významný mezník pro její rozvoj považují epochu šedesátých let spatou s teorií modernizace (S. Huntington). Jako příklad teoretické analýzy, která do studia zrodu demokracie vnesla dynamický prvek a která se pokusila tento proces periodizovat, uvádějí autoři reprezentativní publikaci Dankwarta Rustowa (*Transitions to Democracy: Towards a Dynamic Model*, In: *Comparative Politics 1970/2*). Zdůraznění Rustowovy jediné podmínky pro úspěšnou realizaci projektu přechodu k demokracii, tj. národní jednoty, uvede jistě českého (slovenského) čtenáře do stavu intenzivnější pozornosti. Rustowův přístup je v práci V. Dovřákové a J. Kunce posuzován z širšího hlediska vývoje oboru, v němž oba autoři aktivně pracují - z hlediska politologie - a to především pro jeho chápání autonomnosti politiky.

Přechody od autoritářských režimů k demokracii představují procesy, které probíhají v historickém čase. V posuzo-

vané knize je tento fakt dokumentován historickými příklady. Autoři i zde sledují trend opouštějící jednostranný hospodářský determinismus a favorizují příklady rehabilitace "politiky v tom nejširším slova smyslu". Historické hledisko jim umožnilo nejen komparovat daný proces (např. zhroucení demokratických systémů v Řecku, v Chile aj.), ale i strukturovat celý výklad přechodů k demokracii. Přesvědčivě zaujali stanovisko k některým falešným představám, především pak ke klamnému vědomí, že konec starého režimu je vstupem do režimu nového. K pochopení složitého a mnohostranného procesu vzniku demokratických režimů kniha obsahuje komentáře a výklad několika typologií. Typy přechodů patří k těm velmi podnětným. Opory zvolené pro tento záměr povedou jistě čtenáře k hlubšímu zájmu o studium jejich prací. Jde zde hlavně o studii "Modes of Transition in Latin America" autorů Terry Lynn Karla a Philippe C. Schmittera z roku 1991 a knihu Adama Przeworského "Democracy and the Market. Political and Economic Reforms in Eastern Europe and Latin America" z téhož roku. V. Dovřáková s J. Kuncem dovádějí čtenáře k pochopení významnosti typu sjednaného přechodu. Závěr je přesvědčivý: "Demokracie nemůže být nadiktována, vždy je výsledkem vyjednávání."

Aktéři vyjednávání, sjednávání a kompromisů jsou lidé, kteří již svou existencí v autoritářském režimu akceptovali jeho principy jako základ způsobu života. Zde nutně vzniká otázka, kterou autoři vyjádřili v názvu páté kapitoly své práce "Co si počít s minulostí?". Jde o závažný problém, "jak způsob vypořá-

dání se s minulostí...ovlivňuje bezprostřední budoucnost a jmenovitě demokratické vyústění." Řešení je v nezbytné distanci od minulosti, při níž působí mnohá specifika. Autoři knihy "O přechodech k demokracii" zde uvedli: "Samozřejmě, že jako problémová část minulosti, od níž je třeba se distancovat, bývá v každém přechodu exponováno něco jiného. Může být kladen důraz na zásadní změnu institucí nebo jen vazeb mezi stávajícími institucemi, může být akcentováno jen odstranění staré mocenské elity a její vystředání elitou novou, symbolem nežádoucí minulosti může být jen osoba svrženého tyрана a nápravou jeho pouhá fyzická likvidace. Velkou úlohu tady ovšem hraje zmíněná povaha předešlého autoritářského režimu."

Otázky a problematika přechodu od autoritářských režimů k demokracii jsou nepochybně i českou (slovenskou) sku-

tečností. Závěrečná kapitola nazvaná "Místo tečky otazník (česko-slovenský)" by mohla sloužit jako řada podnětů k zamýšlení pro aktéry našeho přechodu k demokracii, ale i jako určitý nástroj poznávání tohoto procesu v podobě obecné hypotézy (s řadou hypotéz pracovních) politologického a sociologického výzkumu.

Knihy V. Dvořákové a J. Kunce je knihou o politice. Ve svém výkladu problematiky přechodů k demokracii sledují autoři tento proces především jako proces politický. Uvědomují si i nezanedbatelnou úlohu sociálních souvislostí, politika je však signifikantním faktorem, který je předmětem jejich badatelského zájmu. Knihu lze proto stručně zhodnotit jako podnětný, zdařilý a dobře napsaný příspěvek z oboru, u nás ne dosti rozvinutého, z oboru politologie.

Emanuel Pecka

Zora Bútorová a Martin Bútor (eds.), Slovensko rok po. Cesty a križovatky nového štátu očami jeho obyvateľov, SLON, Praha 1994.

Práce širšího autorského kolektivu, na které kromě editorů participovali také Ivan Dianiška, Mario Dobrovodský, Vladimír Krivý, Iveta Radičová a Tatiana Rosová, představuje nesporně výchozí pramenný materiál pro jakékoli další studium vývoje Slovenského štátu. Autoři zde publikují a zároveň i provádějí základní interpretaci výsledků výzkumů veřejného mínění z března a října 1993. Některé soudobé výsledky jsou konfrontovány i s

názory občanů v letech 1990-1992 (např. porovnání současného režimu na Slovensku s režimem před rokem 1989).

Výzkumy byly prováděny metodou standartizovaných rozhovorů na vzorku 1100 osob, při zachování všech potřebných kritérií rozdílnosti pohlaví, věku, vzdělání, národnosti i místa bydliště. Spektrum otázek je velmi široké a zahrnuje všechny podstatné aspekty, které ovlivňují slovenský politický život.

Odráží i vztah k minulosti, a to jak hodnocení režimu před rokem 1989, tak hledání slovenské identity (SNP versus Slovenský štát, hodnocení historických osobností). Zabývá se také problematikou vztahů k jiným etnikům (především Maďarům, ale i Rómům) a znovu se vrací k rozpadu ČSFR a současnému pohledu slovenského obyvatelstva na osamostatnění (včetně otázek jak by hlasovali v případě referenda či jak se změnila situace na Slovensku od ledna 1993).

Předmětem zájmu je i "přímá" politika, trendy ve volebních preferencích, chápání demokracie a rozborů názorů přívrženců jednotlivých politických stran v řadě podstatných politických otázek a identifikací. Nesporně zaujme i vývoj popularity jednotlivých osobností politického života na Slovensku (u hlavních osobností vedený od února 1991, u ostatních od ledna 1992). Sociologický výzkum se soustředil i na problematiku ekonomické transformace a její

vnímání a přijímání občany. A mnohé umožňuje pochopit i část věnovaná vztahu Slovenska ke světu, zejména důvěra ve vztahu k NATO, Evropské Unii či Visegradské čtyřce.

Práce je skutečně nezbytná pro kohokoli, kdo se zabývá jak vývojem na Slovensku či komparací přechodů k demokracii. (Je ovšem jen škoda, že není možné výrazněji využít srovnatelných výzkumů na české straně.) Je podle mého názoru i velmi dobře využitelná pro studenty, zejména pro seminární práce v politologii, kde práce s výsledky sociologických šetření bývá často podceňována. A pokud čtenář této recenze je zklamán, že se mu nedostalo základních informací o výsledcích či reprodukce dat, necht' si vzpomene za zásady detektivní literatury. Při studiu výsledků, bude nesporně mnohdy potěšen, že jeho dedukce byly správné, ale dočká se také mnohých překvapení.

Vladimíra Dvořáková

Oskar Krejčí, *Kniha o volbách*, Victoria Publishing, a. s., Praha 1994

Práce Oskara Krejčího by mezi původními českými knihami z oblasti politické vědy měla nesporně zaujmout a vzbudit i patřičnou pozornost. Proč?

Mohla by být učebnicí a pramenem pro všechny studenty, kteří politickou vědu v jakékoli podobě studují a poznávají. Mohla by sloužit politikům pro svoji přehlednost, informativnost a současně i podnětnost. Mohla by sloužit i vědeckým pracovníkům, protože přináší

řadu přehledů, shrnuje některé pojmy a ukazuje jednu z možných metod, jak lze psát podobně - trochu encyklopedické a současně podnětné - práce.

Co uvedená kniha přináší na svých 350 stranách? Úvahu o demokracii, vycházející jak z některých klasických autorů, tak i z poznatků autorů, které již považujeme za současníky; v této souvislosti i vymezení voleb v demokracii jako práva lidí ovlivňovat svůj vlastní

život. Volby jsou v tomto pojetí transformací vůlí většiny, která prostřednictvím několika filtrů dává zvolenému funkcionáři mandát.

První část knihy je věnována historickým a systémovým východiskům. Od stavovských sněmů, přes anglický parlamentarismus se autor dostává až k obecným otázkám volebního systému. Zahnuje také i otázky volebního práva v Rakousku-Uhersku, volebních i stranických systémů tohoto období. Rozebírá i volební a stranické systémy v celém vývoji Československa (včetně období byrokratického socialismu) až do roku 1989 a také uvádí výsledky voleb.

Druhá část knihy - Volební současnost - informuje o volbách po roce 1989 a publikuje podrobné výsledky. Výsledky voleb konfrontuje s názory profesora S. Huntingtona, s jeho nejnovější prací "Třetí vlna. Demokratizace na konci dvacátého století." Daří se mu tak udržet rámec svých úvah v celkovém kontextu světového vývoje k demokracii. Využití poznatků o světových trendech voleb a výzkumů Eurobarometru mu umožňují informovat čtenáře prostřednictvím řady tabulek, přehledů. Sleduje i změny ve spokojenosti s vývojem demokracie.

V této části knihy se autor věnuje našim volebním zákonům a našemu volebnímu systému, volební formuli, veřejnému mínění i odmítnutým návrhům. Je zde i popis současného volebního zákona, informace o volebním právu, volebních komisích, o přidělování mandátů a jiných konkrétních problémech voleb. Rozbor našich politických stran, jejich programů, jejich podpory v jednotlivých územích na základě map, je značně

podrobný a má nesporně i významnou informativní hodnotu. Podrobné výsledky voleb v letech 1990 a 1992 jsou vyjádřené v tabulkách, grafech a zcela jistě se mohou stát podkladem i pro jiné úvahy. S výsledky voleb souvisí i rozbor popularity státních institucí, který je rovněž zpracován ve formě tabulek a řadou grafů.

V další části se autor věnuje politickým hodnotám. Vyjadřuje vlastní stanovisko k pojmu levice, střed, pravice a porovnává jej s pojetím pravice v některých státech s relativně stabilním demokratickým systémem. Zabývá se srovnáním hodnot liberalismu a konzervatismu. Důležitou součástí práce je i charakteristika českého voliče - jeho stranickosti, stranické loajality, racionality atd.

V závěru této části si Oskar Krejčí klade otázku, zda volby nejsou slabostí demokracie. Vyslovuje myšlenku, že "demokracie je víc než politický režim - je to sociální systém, zvláštní způsob distribuce bohatství a statusu, kultura mezilidských vztahů". Domnívá se, že "pouze při rozvíjející se ekonomice a při rostoucí sociální rovnosti mohou politická demokracie a s ní spojené volby být jednou ze záruk společenského míru a cestou k dokonalému životu." Dodatkem knihy je i slovník více než 160 základních pojmů se vztahem k této problematice.

V každém případě je třeba vydání knihy nejen uvítat, ale současně ji doporučit jako pomůcku pro studenty, politiky i vědecké pracovníky politikologie. Lze doufat, že vyvolá i polemiku, která je v naší politologii tolik potřebná.

Jan Škaloud

Karl Ballestrem, Hennig Ottmann, Politická filosofie 20. století,
Edice Oikóymené. Praha 1993. (Překlad z německého originálu
vydaného nakl. R. Oldenbourg Verlag GmbH, München 1990.)

Další svazek edice OIKOYMENH nabízí všem zájemcům o filosofické úvahy o politice soubor statí věnovaných několika výrazným myslitelům 20. století, kteří se dané tematice ve svém díle věnovaly. Najedná se v žádném případě o souhrnný, ucelený přehled autorů, o učební příručku vyčerpávající téma do důsledku. To však ani nebylo hlavním záměrem autorů německého textu. Jejich cílem, a nutno zdůraznit, že se jim ho nesporně podařilo naplnit, bylo předložit zájemcům určitý výsek z filosofického myšlení o politice 20. století, nabídnout širší veřejnosti nejzákladnější informace o zvolených autorech a současně využít daný prostor pro hlubší analýzu jejich myšlenek a přístupů.

Čeští zájemci z řad studentů i odborné veřejnosti tak mají možnost seznámit se ve velmi kvalitně zpracovaných statích s myšlenkovým světem Hannah Arendtové, Raymonda Arona, Friedricha Augusta Hayeka, Carla Schmitta, Othmara Spanna, Leo Strausse či Erica Voegelina. V knize však naleznou i obsáhlejší studie zaměřené na rozbor marxistického přístupu k politice, mohou získat základní informace o takových filosofických směrech, jakými je frankfurtská škola, kritický realismus,

křesťanský personalismus či existencialismus. V kapitole věnované tzv. *nové teorii smlouvy* pak naleznou nejen základní údaje o problematice vzniku sociální pospolitosti na základě smluvního aktu v historickém kontextu vývoje tohoto filosofického pojetí, ale seznámí se ve stručnosti s hlavními myšlenkami obsaženými v Teorii spravedlnosti Johna Rawlse, s konceptem minimálního státu Roberta Nozicka a teorií ústavní smlouvy Jamese W. Buchanana.

Každá z kapitol tohoto výběrového sborníku na sobě nese výrazné stopy autorů textu, jimiž jsou přední němečtí odborníci. To, čemu editoři dali označení "volnější redakce sborníku", tedy výběr témat pro jednotlivé eseje, je z hlediska formálního vyvážen dodržením jednotné struktury všech příspěvků. Ke každému z nich je připojen bibliografický a chronologický přehled. Tím je podtržena celková informační hodnota knihy. V této souvislosti je však třeba poznamenat, že by překlad takové publikace jistě zasloužil, aby jej jeho čeští editoři doplnili o základní bibliografické údaje týkající se česky vydaných děl autorů zařazených do sborníku. Pro českého čtenáře by se tak nesporná informační hodnota knihy ještě zvýšila.

Blanka Říchová

Do tohoto čísla přispěli:

PhDr. Vladimíra Dvořáková, CSc., Vysoká škola ekonomická, katedra politologie.

Doc. JUDr. Aleš Gerloch, CSc., Právnická fakulta UK, katedra teorie práva a právních učení.

Doc. JUDr. PhDr. Ladislav Křížkovský, DrSc., Ústav státu a práva, AV ČR.

PhDr. Jiří Kunc, CSc., Filosofická fakulta UK, katedra politologie; Institut základů vzdělanosti UK.

PhDr. Alena Miltová, CSc., Sociologické nakladatelství SLON.

Prof. Dr. Zdeněk Mlynář, CSc., působil - Univerzita Innsbruck, Rakousko; Ústav státu a práva AV ČR.

Dr. Miroslav Novák, Fakulta sociálních věd UK, katedra politologie.

Prof. Dr. Emanuel Pecka, CSc., Vysoká škola ekonomická, katedra politologie.

JUDr. Jana Reschová, CSc., Vysoká škola ekonomická, katedra politologie.

PhDr. Blanka Řichová, CSc., Vysoká škola ekonomická, katedra politologie.

Prof. Dr. Jan Škaloud, CSc., Vysoká škola ekonomická, vedoucí katedry politologie; předseda České společnosti pro politické vědy při AV ČR.

JUDr. Vladimír Zoubek, CSc., Policejní akademie, Praha, vedoucí katedry veřejnoprávních disciplin.